

ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ ПЕДАГОГА ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ

*О.Л. Становський,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри нафтогазового
та хімічного машинобудування*

Зміна потреб суспільства, зростання попиту на якісну освіту, нові вимоги до викладацької діяльності, необхідність формування у студентів професійного мислення, активності та самостійності поряд з впровадженням індивідуальних траєкторій навчання на вимогу роботодавців вимагають розвитку нових інноваційних технологій навчання, перебудови взаємовідносин в навчальному процесі між студентом та викладачем, якісної зміни в педагогічних прийомах [1]. Традиційні технології навчання (від знання до вміння) доповнюються технологіями, що мають базуватися на закономірностях пізнавальної діяльності. Головним у навчальному процесі стає студент, який повинен виступати не як об'єкт, а як суб'єкт навчання [2].

Основним споживачем освітніх послуг за нової парадигми освітнього процесу, таким чином, є студент, продуктом, що створюється у процесі надання послуги, є знання студента. Це й визначає сутність інноваційного підходу, орієнтованого не стільки на передачу знань, які постійно старіють, а переважно на оволодіння базовими компетенціями, що дозволяють потім, у міру необхідності, здобувати знання самостійно.

Між студентом і викладачем (педагогом) має існувати тісний взаємозв'язок, довірчі відносини та ефективна взаємодія. Тим самим, викладач повинен володіти відповідними професійними якостями для забезпечення такої взаємодії.

Перспективним з погляду на розв'язання проблеми формування професійної майстерності є виділення І.А. Зязюном основних вимог до

особистості педагога, без яких у принципі неможлива успішна педагогічна робота [3]. Головні з них це любов до дітей та педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань у тій галузі науки, культури, техніки, з якої він навчає, високорозвинений інтелект, високий рівень моральності та загальної культури викладача. Додатковими факторами становлення педагогічної майстерності є такі риси особистості викладача, як комунікабельність, артистичність, гарний смак як розвиненість естетичних почуттів, доброзичливий характер.

У ході педагогічної діяльності головні та додаткові фактори інтегруються в єдину систему педагогічної майстерності педагога, яка функціонує як його індивідуальний стиль. Кожен педагог є унікальною та своєрідною особистістю, яка володіє тільки йому притаманною педагогічною технікою – системою добре відпрацьованих професійних навичок і вмінь, інтелектуальних, поведінкових, комунікативних, завдяки яким вчитель-професіонал виконує необхідну роботу швидко, чітко та максимально результативно, витрачаючи на це мінімум часу й зусиль [4].

У свій час А.С. Макаренко та К.С. Станіславський виділили декілька основних принципів, орієнтуючись на які, педагог може дійти верхніх щаблів педагогічної майстерності. Вони є такими:

1. Принцип активності: лише діючи та задіюючи інших, розвивається людська особистість (Станіславський).

2. Принцип організації ефективного педагогічного впливу, пов'язаний з необхідністю побудови системи перспективних ліній як чіткого усвідомлення тактичних (продиктованих основними завданнями педагогічного процесу), оперативних (викликаних особливостями педагогічної ситуації, що склалася) і стратегічних (пов'язаних з розвитком особистості та її пізнавального потенціалу), цілей.

3. Принцип паралельної дії, передбачає вплив на конкретну особистість студента не безпосередньо, а опосередковано. Апелюючи до колективу,

викладач, тим самим, висуває вимоги і до конкретної особистості, контролюючи групу, він контролює і особистість.

4. Закон життєвої правди (об'єктивної орієнтованості змісту) вимагає від викладача забезпечення добору і викладання знань на рівні вимог сьогодення, досягнення відкритості та відвертості у стосунках зі студентами, організації їх педагогічної взаємодії у системі суб'єкт - суб'єктних відносин.

5. Закон руху колективу. Суть принципу пов'язана з необхідністю рахуватися з фактом розвитку будь-якої групи як соціально-психологічної цілісності. Відповідно, завдяки професійній майстерності викладача студентська група у своєму русі еволюціонує.

Особистість педагога відіграє ключову роль в навчальному процесі. На думку Я.А. Коменського, педагог повинен дбати про те, щоб бути для своїх учнів в їжі і одязі зразком простоти, в діяльності – прикладом бадьорості і працьовитості, в поведінці скромності і доброзвичайності, у промовах – мистецтва розмови і мовчання, словом, бути взірцем розсудливості в приватному та суспільному житті [5].

Сукупність професійно необхідних якостей та інших особливостей педагога визначається як професійна готовність до педагогічної діяльності. В її складі виділяють, з одного боку, психологічну, психофізіологічну і фізичну готовність, а з іншої – науково-теоретичну і практичну компетентність як основу професіоналізму.

В.А. Сластьоніним виділені професійні вимоги до педагога, які об'єднані в професіограмі в три основні комплексу:

- загальногромадянські якості;
- якості, що визначають специфіку професії педагога;
- спеціальні знання, уміння й навички зі спеціальності (предмета, що викладається).

Соціально-моральна, професійно-педагогічна і пізнавальна спрямованість займає провідне місце в структурі особистості педагога. Соціально-моральна спрямованість виражається в моральних

потребах, моральних ціннісних орієнтаціях, почутті громадського обов'язку і громадянської відповідальності. Вона лежить в основі соціальної активності педагога. Професійно-педагогічна і пізнавальна спрямованість включає інтерес до професії, педагогічне покликання, професійно-педагогічні наміри і схильності. Основою такої спрямованості є інтерес до професії, який знаходить своє вираження в позитивному емоційному ставленні до студентів, до колег та професійній діяльності в цілому. Одним з проявів духовних сил і культурних потреб особистості є потреба в знаннях, любов до свого предмета. Безперервність педагогічної та професійної самоосвіти – необхідна умова професійного становлення та вдосконалення педагога.

До домінантних якостей педагога можна віднести:

1. Гуманність – любов до дітей, вміння поважати їхню людську гідність, потреба і здатність надавати кваліфіковану педагогічну допомогу в їхньому особистісному розвитку.

2. Громадянська відповідальність, соціальна активність.

3. Інтелігентність – високий рівень розвитку інтелекту, освіченість у галузі предмета викладання, ерудиція, висока культура поведінки.

4. Правдивість, справедливість, порядність, чесність, гідність, працьовитість, самовідданість.

5. Інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей і прийняття творчих рішень.

6. Любов до предмета, який викладається, потреба в знаннях, у систематичній самоосвіті.

7. Здатність до міжособового спілкування, ведення діалогу, переговорів; наявність педагогічного такту, що визначає стиль поведінки педагога, спричиняє упевненість студентів у його доброзичливості, чуйності, доброті, толерантності.

Практична педагогічна діяльність лише наполовину побудована на раціональних технологіях, друга її половина – мистецтво, опанувати яким

має прагнути опанувати справжній педагог або той викладач, який себе таким вважає.

Педагог – це завжди активна, творча особистість. Він покликаний збуджувати інтерес студентів до свого предмету, бути винахідливим, наполегливим, завжди готовим до самостійного вирішення будь-яких ситуацій. Педагог – близький і доступний зразок для наслідування, що спонукає студентів слідувати за ним, рівнятися на нього.

Список літератури:

1. Спільна декларація міністрів освіти Європи. Болонья, 19 червня 1999 р.
2. Конвенція «Про визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні» (Лісабон, 1997 р.).
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.. За ред. І. А. Зязюна // К.: Вища шк., 1997. 349 с.
4. Семенова А.В. Сучасні тенденції формування педагогічної майстерності фахівців інженерних спеціальностей / А.В. Семенова // Вища школа, 2014. № 11–12. С. 52 – 62.
5. Зайченко І.В. Педагогіка. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/344-pedagogka-zaychenko-B.html>. (13.05. 2).